

ZRÍNYI MIKLÓS NEMZETVÉDELMI EGYETEM
KOSSUTH LAJOS HADTUDOMÁNYI KAR
DOKTORI ISKOLA

Dr. Csery-Szücs Péter nyá. mk. alezredes

**A humán tudományok szerepe és jelentősége a katonai
felsőoktatásban, különös tekintettel a parancsnokok jogi
felkészítésére a Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetemen a NATO
és az Európai Unió csatlakozást követően**

Doktori(PhD) értekezés

Szerzői ismertetője

Témavezető: dr. Harai Dénes nyá. ezredes

intézetigazgató egyetemi tanár

2010. BUDAPEST

A TUDOMÁNYOS PROBLÉMA MEGFOGALMAZÁSA

Az 1994-ben megvédett egyetemi doktori disszertáció óta több mint másfél évtized telt el, és azt kívántam megvizsgálni, hogy az értekezésben szereplő javaslatok hogyan valósultak meg, a jogi oktatás, a jogi képzés területén az egyetlen katonai felsőoktatási tanintézetben, a Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetemen (a továbbiakban: ZMNE).

A NATO-hoz és az Európai Unióhoz történő csatlakozást követően megváltozott Magyarország helyzete, a fejlett nyugati társadalmakhoz csatlakoztunk. Megváltozott a gazdaság, a szocialista tervgazdaságot felváltotta a nyugati típusú kapitalista piacgazdaság. Ennek megfelelően át kellett alakítani a régi társadalmi, gazdasági szerkezetet, a közigazgatást, a hadsereget, s nem utolsósorban az oktatást is.

A nyugati katonai szövetséghez való 1999. április 12-i csatlakozást követően megváltozott a védelmi rendszerünk, ettől kezdve már egy erős, politikai-katonai szövetség tagjaként tevékenykedhetünk. A 2004. május 1-i Uniós tagságot követően gazdaságilag is a fejlett nyugati országaihoz tartozunk, igaz még sok tennivalónk akad az Euró-övezet eléréséig. A 2008. január 1-i schengeni-határok pedig még nagyobb felelősséget hárítanak országunkra, mivel az uniós határ kelet felé húzódik.

E politikai, gazdasági, társadalmi változások kihatottak a fegyveres erőkre, a rendvédelmi szervekre, ezek oktatására, képzésére. A bolognai egyezményt követően változott hazánk felsőoktatása, új képzési rendszerek alakultak ki, melyet hazánkban a felsőoktatásról szóló 2005. évi CXXXIX. törvény ill. annak módosítása is tükröz. Ennek megfelelően változott a katonai és a rendvédelmi felsőoktatás, mely integráns része a hazai felsőoktatásnak, a ZMNE-n megindult az MSc ill. a BSc képzés, valamint a doktori PhD képzés.

A katonai és rendvédelmi felsőoktatás folyamatosan változik, megújul. A katonai szakok mellé folyamatosan új és új polgári szakok kerülnek a választék palettájára, legutóbb az Írásanalitika szakirányú továbbképzési szak, ill. 2010-től a Nemzetközi Tanulmányok Alapszak.

A katonai felsőoktatás célja, hogy a különböző beosztásokba a hadtudományokban jártas, szakmailag felkészült, sokoldalúan művelt, nyelveket értő és beszélő tiszteket

képezzenek ki, akik képesek missziós és békeműveletekben egyaránt tevékenykedni. Ennek megfelelően kell átalakítani a tantárgyak struktúráját, a hadtudomány és segédtudományok, a társadalomtudományok tematikáit, kiemelten a jogi oktatás és képzés színvonalának emelését.

A katonai felsőoktatás egyik alapfeladata, hogy felkészítsék a hallgatókat a katonai szervezetek béke tevékenységére, a mindennapos kiképzésre, feladatokra, valamint a missziós és a békeműveletek maradéktalan ellátására. Az elkövetkező időszakban egyre nagyobb szerep hárul a NATO-tagságból eredően Magyarországra az afganisztáni békeműveletekben, de nem szabad elfelejteni többek között Koszovóról, Bosznia-Hercegovináról, Szerbiáról sem. A felsőoktatási képzés keretében fel kell készíteni tisztjeinket, parancsnokainkat a jog helyes alkalmazására, a törvényesség folyamatos fenntartására, a civil lakóssággal való kapcsolattartására.

A KUTATÁS FŐBB CÉLKITŰZÉSEI, KUTATÓI HIPOTÉZISEK

A doktori értekezésem során célul tűztem ki, hogy a következő fő kérdéseket vizsgálom meg:

1./A humán tudományok szerepe a katonai felsőoktatásban, azon belül is a jogi felkészítésben, az új helyzetben mit kell oktatni. A bolognai helyzetnek megfelelő képzés kialakítása, folyamatos igazítása.

2./A parancsnokok jogi felkészítésének helyzete a ZMNE-n, a NATO és az Európai Unió csatlakozást követően. A jogi képzés összehangolása néhány szövetséges államban. A nemzetközi tanácskozások ez irányú tapasztalatai. A katonai Erasmus.

3./A jogi oktatás és a jogi képzés megítélése a ZMNE-n az oktatók és a hallgatók véleménye alapján. A különböző külföldi missziókban részt vettek véleménye a parancsnokok jogi felkészítéséről. Változtatásának szükségessége a tapasztalatok alapján.

4./A modern, expedíciós feladatok végrehajtására képes állomány jogi felkészítése. A tudatosan vállalt fegyelmezett tiszt helye, szerepe a hadseregben.

5./A parancsnoki jogi felkészítés változásának szükségessége, javaslatok az új jogi oktatásra a ZMNE-n.

Kutatói hipotézisem, s ez a különböző médiákban is megjelent, hogy az alapfokú képzésben a NAT nem tölti be a kívánt szerepét, a humán és a reáltantárgyak aránya nem megfelelő, annak felülvizsgálata szükséges. Ugyancsak azt feltételezem, hogy a

felsőoktatásban, a katonai felsőoktatásban sem megfelelő a humán tantárgyak aránya a képzésben.

A bolognai folyamat európai szintű összehangolása még nem érte el a kívánt szintet, így az MSc és a BSc képzés hazai megvalósítása újabb átdolgozást igényel.

A katonai felsőoktatásban – a 21. század követelményeinek megfelelően - minden területen a jogi képzésre nagyobb hangsúlyt kell fektetni, meg kell erősíteni tudományos fokozattal rendelkező jogászokkal az egyetemi szakcsoport (esetleg tanszék tanári állományát).

KUTATÁSI MÓDSZEREK

A kitűzött kutatási céljaim megvalósítása érdekében a következő főbb kutatási módszereket alkalmaztam:

1. Tanulmányoztam a Hadtörténelmi Levéltárban, a Hadtörténelmi Múzeumban, az Országos Széchenyi Könyvtárban, a Parlamenti Könyvtárban, a ZMNE Központi Könyvtárában a különböző dokumentumokat, a témával kapcsolatos hazai és külföldi szakirodalom vonatkozó részeit, a témában megjelent szakdolgozatokat és disszertációkat, újságokat, folyóiratokat, szabályzatokat a megjelent kiadványokat, tanulmányokat, a legújabb szakirányú kutatások eredményeit és ajánlásait, hogy minél szélesebb körű, megbízható adatok birtokába jutva a kérdést minél jobban megismerhessem.

2. Tanulmányoztam és elemeztem a témával kapcsolatos különböző törvényeket, jogszabályokat, kiképzési intézkedéseket, tantárgyi követelményeket, tanterveket, jelentéseket, melyek alapján kívántam a következtetéseket levonni, javaslataimat a jogi képzés terén megtenni.

3. Összegeztem az általam fellelhető és hozzáférhető dokumentumok közös és egymásnak ellentmondó tényeit, melynek alapján levontam saját következtetéseimet.

4. Konferenciákon, szimposiumokon, előadásokon vettem részt, amelynek témája valamilyen módon kapcsolódott a kutatási területemhez.

5. Rendszereztem és felhasználtam a katonai pályafutásom során szerzett ismereteimet, tapasztalataimat.

6. A disszertációm során a jogi képzésről, annak fejlesztésének szükségességéről egy szociológiai felmérést végeztem el, valamint a missziókban már részt vettem véleményét interjú keretében csatoltam a munkámhoz.

Az értekezésemben nem foglalkoztam a szerződéses állomány, a tiszthelyettesi állomány jogi felkészítésével, csupán a katonai felsőoktatásban a katonai alapszakon és mesterszakon résztvevők képzését elemeztem.

A kitűzött kutatási céloknak megfelelően a doktori értekezésemet négy fejezetre tagolom.

Az **első fejezetben** a humán és a reáltudományok helyével, szerepével foglalkozom, az általános iskolai képzéstől a felsőoktatási területig. Külön kiemelem a humán és a reáltudományok helyét a katonai felsőoktatásban, annak arányait, szerepét és jelentőségét, a jogi felkészítés érdekében. Elemzem a bolognai folyamathoz való illeszkedést.

A **második fejezet** tartalmazza a parancsnoki jogi felkészítés helyzetét a ZMNE-n, a NATO és az Európai Unió csatlakozást követően. Elemzem és bemutatom a parancsnoki jogi felkészítést néhány NATO és Európai Unió országban. Kitérek a katonai ERASMUS-ra. Foglalkozom a jogi képzés összehangolásával a szövetséges államokban, és vizsgálom a nemzetközi tanácskozások ezirányú tapasztalataira.

A **harmadik fejezetben** a ZMNE-n készült szociológia felmérés alapján foglalkozom a jogi oktatással és a jogi képzéssel. Jelzésszerűen említést teszek a különböző külföldi missziókban részt vettek véleménye alapján a parancsnokok jogi felkészítésére. Áttekintem a modern expedíciós feladatok végrehajtására képes állomány jogi felkészítését. Elemzem a tudatosan vállalt fegyelmezett tiszt helyét, szerepét a hadseregben. Végül összegzem és tapasztalatokat vonok le a jogi oktatásról, képzésről, majd megteszem javaslataimat a képzés változtatására. A fejezet utolsó részében pedig felvázolom az általam elképzelt új egyetemem.

A **negyedik fejezetben** összegzett következtetéseként a meghatározott munkahipotéziseket igazoltam. A kutatás során elért eredményeket is itt sorolom fel. A disszertáció új tudományos eredményeit ebben a fejezetben fogalmazom meg. Végül a kutatás hasznosítása címszó alatt megfogalmazom azokat az ajánlásokat, melyek a jövőben várnak megvalósításra, valamint azokat a kutatómunka végzése során megvalósultak.

A disszertáció témájának időszerűségét az adja, hogy eddigi tapasztalataim és kutatásaim alapján még – véleményem szerint - még nagyobb hangsúlyt kell fektetni a humán tudományokra, ezen belül is a jogi oktatásra, képzésre, mivel a modern, expedíciós feladatokra is képes tiszt állománynak a mindennapi munkája során egyre több jogi kérdés merül fel, amit sok esetben jogi szakemberek nélkül, egyedül kell megoldani, eldönteni.

Kutatásom eredményeként megállapítottam, hogy a ZMNE-n magas színvonalú jogi oktatás és képzés folyik, de a folyamatosan változó világban továbbra is kiemelt figyelmet kell fordítani a jogi felkészítésre, hogy a hazai és a nemzetközi feladatokra minél képzetesebbek legyenek a magyar katonatisztek.

ÖSSZEGZÉS

A ZMNE rendelkezésemre álló tanterveinek egy részének áttekintésével a katonai képzés szakjainak, szakirányainak vizsgálatával képet formáltam az egyetem képzéséről, a jogi oktatás jelenlegi helyzetéről. A 21. századi ember műveltségéhez hozzá tartoznak a humán tudományok magas szintű ismerete, a reáلتudományok alkalmazó tudása. A katonatiszt- függetlenül, hogy mely ország tagja- az értelmiség egy része, ha nem egy meghatározó része.

Az ehhez való tudáshoz ad megfelelő segítséget a BSc és az MSc képzés, a különböző hazai és külföldi katonai és polgári egyetemeken, főiskolákon. A képzés természetesen a vonatkozó törvényeknek, a bolognai folyamatnak megfelelően kell, hogy történjen. A választható szakok, szakirányok tartalmazznak humán és reáلتantárgyakat, képzési elemeket, de ez nagyban változik attól függően, hogy a diploma humán, vagy reál. Mindkét képzési formában ennek megfelelően alakul a százalékos elosztás, az egyik, vagy a másik javára. Az általános képzés mellett azonban –függetlenül attól, hogy polihisztorok kora lejárt- mindkét területhez egy felsőfokú képzésben résztvevőnek érteni kell. *„A magyar tiszti karnak olyan műveltséget is kell reprezentálnia, hogy a magyar vagy az európai értelmiségi elitben is kitűnjön vagy megállja a helyét.”*

KÖVETKEZTETÉSEK

A disszertációmban áttekintetem a humán és a reáلتantárgyak helyét és szerepét a katonai felsőoktatást, ezen belül is a jogi képzést. Megállapítottam, hogy a ZMNE-n a magas szintű általános és speciális oktatás mellett – véleményem szerint, elsősorban a BJKMK-on - a humán képzés háttérbe szorult. Ezen- a lehetőségeket figyelembe véve- javítani szükséges.

EREDMÉNYEK

A rendelkezésemre álló, korszerű katonai irodalmakra, szabályzatokra, valamint a témát előttem kutatók tudományos eredményeire támaszkodva, figyelembe véve a több évtizedes katonai pályán eltöltöttekre, az összegyűjtött tapasztalatokra, ismeretekre bizonyítottam a hipotézisben megfogalmazottakra, ezzel a következő tudományos eredményeket értem el:

1.) Igazoltam a ZMNE-n a jogi képzés fontosságát; a NATO és EU tagság követelményeivel összefüggésben és empirikus felmérésem adataival megerősítettem a jogi oktatás minden területen való kibővítésének szükségességét.

2.) Vizsgáltam a humán és a reáltantárgyak helyzetét a katonai felsőoktatásban, elsősorban a katonai képzési szakoknál, szakirányoknál. Igazoltam, hogy az arány túlzottan eltolódott a reáltudományok, a reáltantárgyak arányában, amin – véleményem szerint - változtatni szükséges.

3.) Vizsgáltam néhány NATO ország katonai felsőoktatásának helyzetét, jogi képzését és megállapítottam, hogy a nemzeti jogi ismereteken kívül nagyobb hangsúlyt kellene fektetni a közös jogi szabályok ismeretének bevezetésére az oktatásba.

AJÁNLÁSOK

Az értekezés a Magyar Honvédségben az alábbiakban felsoroltak szerint hasznosítható:

1.) Az értekezés a katonai felsőoktatásban, a jogi képzés áttekintésénél, felülvizsgálatánál, annak kibővítésénél lehet felhasználni.

2.) A továbbiakban még lehetőség mutatkozik a polgári és a katonai jogi képzés összehasonlítására, a polgári jogi oktatás áttekintésére, így a teljes egyetemi képzés jogi oktatásának átfogó megreformálására.

Bízom benne, hogy a téma iránt érdeklődők és döntéshozók, a Magyar Honvédség és a katonai felsőoktatás jövőjét meghatározók munkájukban hasznosítani tudják az általam összeállított értekezést. Mindazon által el kell ismernem, hogy a kutatásomat még nem tekintem lezártnak, mivel az alapfokú képzés, a felsőoktatás, és a katonai felsőoktatás folyamatosan változik, megújul. Ez hatással van a humán és a reáltantárgyakra, amelyek

folyamatosan – a 21. század szintnek megfelelően – fejlődnek. Az egyre magasabb szintű katonai felsőoktatás, annak jó szándékú kutatása, vizsgálata még tovább folytatható.

A TÉMAKÖRBŐL KÉSZÜLT PUBLIKÁCIÓIM

Önálló kiadvány:

1. A parancsnoki joggyakorlat

(Honvéd Tudódk sorozat 27. könyve) Magyar Honvédség Tájékoztatási és Médiaközpont 1998.

Önálló kiadványban megjelent cikk:

1. A Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem Egyetemi Könyvtára.

ZMNE Kiadvány 1998. 36-42.p.

2. Az Olib Könyvtári szoftver bemutatása.

ZMNE Kiadvány 1998. 56-63.p.

3. A Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem Könyvtárának helyzete, kapcsolódása az oktatás folyamatához.

ZMNE Kiadvány 1998. 18-23.p.

Lektorált folyóirat cikkek magyar nyelvű mértéktartó folyóiratban:

1. Fejezetek a Zrínyi Miklós Katonai Akadémia történetéből. Hallgatói Közlemények 15. szám

1985. Zrínyi Miklós Katonai Akadémia Belső kiadványa 5-19.p.

2. A katonai hivatástudat időszerű kérdései.

Hallgatói Közlemények 19. szám 5-31.p. ZMKA Belső Kiadvány

3. Egy felmérés és annak tapasztalatai a hivatástudat fejlesztésével kapcsolatban a ZMKMF-en. Hallgatói Közlemények 20. szám 77-89.p. ZMKA Belső Kiadványa

4. A parancsnoki joggyakorlat területei és az arra való felkészítés a katonai tanintézetekben. Új Honvédségi szemle 1994. 10. szám. 64-71.p.

5. Bemutatkozik a Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem Könyvtára (Társszerzők: Bakos Klára - Czuthné Garai Ágnes)

Humán Szemle 1997. 4. szám 125-129.p.

8. A testületi szellem és a jog.

Társadalom és Honvédelem 2006. 2. szám. 155-158.p.

9. A nemzeti és a szövetségi jogszabályok integrálásáról
HADTUDOMÁNY 2006. 4. szám 50-51.p.

Lektorált folyóirat cikk idegen nyelvű mértéktartó folyóiratban:

1.Thoughts on legal education in military higher education. ARMS. 2008. Miklós Zrínyi National Defense University. 721-727.p.

SZAKMAI TUDOMÁNYOS ÉLETRAJZ

1951. 09. 19-én születtem, Budapesten. Az általános- és a középiskolát Budapesten végeztem. 1975-ben a Zalka Máté Katonai Műszaki Főiskolán lé.rak. szakon szereztem diplomát, majd 1986-ban a Zrínyi Miklós Katonai Akadémián. A jogi diplomát 2007-ben vehettem át Szegeden.

A Magyar Néphadseregnél és a Magyar Honvédségnél különböző beosztásokat töltöttem be. Voltam szakaszparancsnok, zászlóalj parancsnokhelyettes, ezredszintű vezető, dandárszintű vezető. 1988 óta a Zrínyi Miklós Katonai Akadémián ill. a Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetemen dolgoztam, mint a parancsnokság munkatársa, a tanulmányi osztály főmunkatársa, az Egyetemi Könyvtár igazgatója majd a rektor közvetlen főmunkatársa ill. az oktatási rektorhelyettes főmunkatársa. Ebből a beosztásból mentem nyugállományba 2006. december 28-án.

Német-államilag elismert C típusú alapfokú nyelvvizsga bizonyítvánnyal és orosz-államilag elismert C típusú középfokú nyelvvizsga bizonyítvánnyal rendelkezem.

A témával kapcsolatban 13 lektorált cikket és tanulmányt és 1 idegennyelvű (angol) cikket publikáltam.

Több előadások tartottam, így pl. A hadtudomány információs rendszere (1997.);Az OLIB könyvtári szoftver bemutatása (1998.);Az állam és egyéni jogok kötelezettségei (2004.)

3 alkalommal bíráltam szakdolgozatot, ill. disszertációt, 1 alkalommal bizottsági tag voltam PhD értekezés védésnél.

Több tudományos és társadalmi szervezetnek voltam ill. vagyok a tagja, így többek között a Magyar Hadtudományi Társaságnak, a TIT Hadtudományi és Biztonságpolitikai Egyesületnek, a Magyar Katonai Jogi és Hadijogi Társaságnak.

A ZMNE Hadtudományi Doktori Iskolában 2007. július 13-án szereztem abszolutóriumot.

Budapest, 2010. június 29.

Dr. Csery-Szücs Péter
nyá. mk. alezredes